

„Kdor ljubi svojega sina ga kaznuje“. Nepokorščina mora se kaznovati z vso ojstrostjo; kajti to ni zmeta uma, ki je odpustljiva, niti pogrešek človeškega serca, ki se pregleda, marveč sklep spačene volje. Volja pa se mora odgojiti od prve mladosti, da otrok ne odraste, in ko bi hoteli pokorščino odlagati do tega časa, da bo otrok hodil v šolo, bi bilo prepozno; slabe navade bi se že toliko vkoreninile, da bi prevagala svojeglavnost. To si dobro skušamo učitelji mladine že prva leta njih šolanja. Koliko more šola opraviti, ko otroci pridejo v šolo že doveršeni svojeglavci i. dr.?

e) Opominovanje, svarjenje in kazen naj se združuje z ljubeznijo. Ubogati mora otrok, pa ne le zaradi kazni, ampak iz ljubezni. Ljubezen in strah naj oživlja serce otrokovo. Sama ljubezen ga spridi, strah ga naredi boječnega ali pa rodi v njemu notranji upor z videzno vdanostjo. Otrok naj se sicer le boji kazni; a dela naj iz ljubezni in dolžnosti, in kazen naj bo zadnji pripomoček odgoji, in naj se ne rabi poprej, dokler je še kaj sredstev do smotra. Redkeje ko je kazen, toliko več zda. Ker je očetovo in materno strahovanje naj težja iz med dolžnosti, je pa tudi treba naj večje zmernosti, poterpežljivosti in prizanesljivosti, ogibati se je treba vsake strasti, da se človek ne prenagli in prehudo ali preterdo ne kaznuje. — Otrok v zgodnji mladosti še ne pozna vzrokov, in samo opominovanje se ga malo prime; treba je, da se boji kazni in pričakuje plačila. Ko nekoliko bolj dozori, premišljuje in sodi, častizelnost se v njem zbudi. Le varovati je treba čutilo do časti, ako je hudo oškodovano, redkokrat se potem zaceli.

Ker smo nekaj govorili o izobraževanju verskega čuta in navade do pokorščine, bodemo skušali še odgovarjati na vprašanje, kako morejo stariši pri odgoji na to delati, da otroci spoštujejo predpostavljene, sbrate in sploh da spoštujejo postave?

## Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipaki)

v

### slovstvu slovenskem.

#### XVI.

Kedar koli se je prikazala na književnem polju stvar, o kateri je Podlipski kaj vedil ali pisal, koj je poprijel tudi on in doverševal tako svoje poročila. L. 1856 št. 7 poprašuje v Novicah: Kje je stal stari Santicum? — ter odgovarja, da ondi, kjer stoji sedanji Kranj. — V razgovoru: „O besedi kuga“ piše l. 33 o njej nekoliko iz zgodovine, potem jo razlaga pa po etimologiji, po umoslovji in naravoslovji, v uče-

nem in ljudskem govoru. — Narodski in jezični otoki med Slovenci so mu 1. Kočevarji, o katerih je zapisal nekaj l. 85; 2. Čiči l. 86; s tim spisom se vjema l. 101: Nekaj več od vlaškega jezika v Istri. Starinske reči pa je opisoval l. 88. 89, in sicer: 1. Nekaj od stare Emone novega; 2. Stari Mitratov tempelj poleg Černomlja. —

Bolj sloveči so to leto Hicingerjevi spisi, ki segajo v cerkvene vede in umetnije, na pr.: Nekaj od cerkvene zidarije v Dan. l. 1. 3, kjer razlaga razne podobe kerščanske zidarije, ki so 1. rimska, 2. romanska ali bizantinska, 3. germanska ali gotiška, 4. prerojeni romanski zlog, z nekterimi zgledi sploh in posebej po naši domovini. Delavci naši dostikrat niso znali ločiti šege od šege, zloga od zloga, in mešali so velikrat napačno in neprimerno skupaj. Lahko bi se tukaj imenovali zgledi, pravi, pa utegnilo bi koga žaliti, ker bi ne razložil, da tukajšne besede niso rečene za grajanja voljo, ampak zastran podučjenja. „Te besede so zlasti v to stran namenjene, de naj se pri popravah ali pri novih naredbah saj pri večjih cerkvah bolj natanko gleda na zlog prejšnjiga dela, de se gotiško sklepa z gotiškim, romansko z romanskim, in sicer spet naj se loči bolj na tanko bizantinsko-romansko, in klasiško-romansko... Ktera teh podob de je lepši, se ni lahko prepričati, ker ima vsak svoj okus v tacih rečeh; severni narodje sploh bolj čislajo germansko šego, južne ljudstva pa bolj romansko. Napak pa govorijo nemški pisatelji, ker od gotiške šege trobijo, de je nar bolj primerjena keršanskimu duhu, ter zaničujejo prijetno novoromansko podobo; duh keršanski ni samo duh resnobe in pomišljevanja, kakoršno razodevajo gotiške stavbe, temuč je tudi duh ljubezni in veseljnosti, ktero oznanujejo nar bolj novoromanske zidanja; bizantinske stavbe, bi se morebiti utegnilo reči, imajo nekaj od vsaktere teh strani, vender tudi več od poslednje.“

Jako potreben in slovenskim rojakom podučen spis je: Od zvonov in soglasniga zvonila l. 31 — 34, kjer dokaj učeno po zgodovini in novejši umetnji pripoveduje, da „vsakteri drugačni glasovi ne dajejo praviga ali prijetniga soglasja; to že lahko razumeva uho, ktero ni izučeno za muziko. Zatorej se mnogokrat sliši govor navadnih ljudi, de zvonovi ne shajajo skupaj, de se koljejo, ali de je en zvon preslab, drugi premočen. Pomniti pa se mora, de med popisanimi soglasji veljá nekaka različnost; nektre so namreč bolj terde, krepke in vesele, nektre bolj mehke ali mile... Kjer hočejo rabo tega dvojniga glasja prav določiti, si napravijo večji število zvonov, de si zamorejo za bolj vesele priložnosti in godove izbirati terdo glasje, za bolj žalostne čase in okolišine pa mehko glasje... Posebnost slovenskiga ljudstva pa je, de mu je nar bolj všeč mehko soglasje, kakor je sploh v njegovi lastnii, popevati bolj mile napeve... Kar lepoto glasu zadeva, se nekterim dozdeva, de je v starih zvonovih veliko srebra, in de zato bolj čisto donijo, pa v tej

reči je nekoliko prazniga domišljevanja. V starih zvonovih je res povsod več srebra, ker so jih plačevali s peticami in dvajseticami; zdaj je pa dostikrat le papir v njih, ker zamoremo le bankovce dajati zanje. Kar pa blago zadene, je v vsih zvonovih le bron... Kedar v katerim kraji hočejo napraviti novo zvonilo, naj ljudje ne gledajo na samo težo velikiga zvona, de bi se z njo pred drugimi soseskami ponašali in bahali; temuč naj se ozirajo na velikost svoje soseske, na svojo premožnost, tudi na velikost zvonika, in nar bolj na prijetnost glasú. V tej reči jim bo razumen mož, ali zvonar sam nar bolje vedil svet dajati... Pri sklepu naj nikjer ne pozabijo, kjer zvonove hočejo napraviti, tiste besede, ki jo je pevec o zvonu izrekel:

Nam de delo v čast izide  
Blagor scer od neba pride.

Vsak še nekaj moli za-se,  
Preden liti se začne.

Na spis od cerkvene zidarije se nanaša v l. 44 t. 1857: Nekaj od cerkvenih posod in oblačil, da „kakoršno je zidanje, po takošni obliki gre tudi podobarstvo... In tudi cerkvena naprava, posode in oblačila, se morajo ravnati po obliki zidarije in podobarije... Treba je, de se tudi pri nas cerkvena lepava začne ravnati bolj po cerkvenim duhu, ker se je zlo od njega odkernilo“ itd. —

Ker je od l. 1848 pri pregledovanji rokopisov, sporočil zgodovinskega zbora in v to zadevajočih bukev našel še marsiktero drobtinico cerkvene zgodovine, je po tem popisal „Nar starji fare po Kranjskim“ l. 16 — 22, v šematizmu ljubljanske škofije, ter poleg Bianchi Documenti I. l. 43 t. 1857 pod naslovom: Iz zgodovine slovenskih far.

Pri napisu: „Nekaj zastran naših koledarjev“ l. 27 — 29 bi utegnil kdo misliti, piše Hicinger sam, de bo našel kak pretres priloženih sestavkov našiga dvojniga koledarja ali naše velike pratike; pa to ni namen pričujočiga spisa, desiravno se memogredé želja sme izreči, de bi bilo dobro, nektere sestavke pred dobro pretresti, ali gredo v koledar, in nektere podobšine pred prav pogledati, ali so primerjene spisu, in de bi bilo tudi boljši, koledar za Slovence po imenu obilniši razločiti od slovenskiga koledarja. V sledečih besedah naj se več le to razloži, kateri svetniki ali sv. spomini naj bi se pred drugimi jemali v naše koledarje in pratike; zakaj v tem se lahko doslej zapazuje nekaka pomanjkljivost, sicer v koledarji za Slovence v večji meri, kakor v slovenskim koledarji. Kaj tedaj? — 1. Ljudski koledarji naj se bolj vjemajo s cerkvenim koledarjem. 2. Naši koledarji naj se posebno ozirajo na svetnike slovenskih krajev. 3. Ljudski koledarji naj obsegajo tudi svetnike med ljudstvom čislane, kakor posebne priporočnike ali patrone. — Še eno naj bi si zapomnila kmečka pratika: Naj jemlje za nektere svetnike bolj primerjene podobe“. — V naslednjem tečaju na vprašanje: Kolikero

svetnic je svetih Helen? — kaže l. 40, da se jih obhaja petero. Pod naslovom: Štatiistiška opomba — graja v istem listu, da se pri številu cerkvenih popisov ali šematizmov nahaja velik razloček mimo števila državnih popisov; na pr. za Kranjsko, ki je celo obseženo v Ljubljanski škofiji, šteje politiški popis l. 1851 stanovavcev 478.299, cerkveni pa ima 500.839 duš za ravno tisti čas. Od kod je tolikošen razloček? Od tod, pravi, ker ni enake natančnosti, tudi ne enakih vodil za števenje na vsakem kraju, ter opominja, kako bi se strijati moglo števenje politiško pa cerkveno.

Kedar je postavljen bil v Ljubljani protestanški tempelj in so na dan prišle bukvice „Bramba evangeljske vere“, je v Zg. Danici l. 1850 št. 49 — 51 in l. 1851 št. 1 — 12 P. Hicinger, dasiravno ni bil dohtar sv. pisma, v posebnem sostavku razkazal, ktera je „**Edina pot v nebesa** ali podučenje od razločkov prave katolške vere memo drugih nekatolških ver“ (gl. VIII. str. 22). Sedaj pa so našli v nekem kraju po slovensko spisane, nenatisnjene bukve o krivi veri, ki se bliža nekterim protestanškim odceplinam tiste baže, ki jih imenujejo pietiške, t. j. posiljeno ali lažnjivo pobožne, svetohlinjske; osebe te nove vere se rade shajajo po noči; ženstvo ima tudi svoje duhovnice; namesti nedelje obhajajo saboto; po pokončanji hudobnega sveta upajo tavžent let na zemlji kraljevati s Kristusom. — Tej krivoverski ločini nasproti spiše Hicinger l. 39 — 45 v poduk: „**Prava pot v nebese ni v temi skrita.** Pogovori zastran nekterih skrivnih verskih zmot.“ Razun vvida se v posebnih razstavkih vernik in duhoven pogovarjata: 1) Od Boga sploh; 2) od Kristusa; 3) od cerkve Kristusove; 4) od svetega pisma in od ustnega izročila; 5) od gnade Božje in od opravičenja; 6) od svetih zakramentov; 7) od Božjih zapoved in od keršanskih čednost; in 8) od poslednjih reči.

V dušni in telesni blagor otroške mladosti je živo popisal l. 46. 47: Potrebnost posebnih dekliških šol, kajti pač prav bi bilo kaj več storiti za dobre matere prihodnjega zaroda, ali za pobožne device naslednjega časa. Popisavši izverstni dve dekliški šoli v Ljubljani in v Loki svetuje, naj bi se posebej napravile na pr. v Kamniku, Idriji, Novem mestu, Kranju, Kerškem, v Metliki, in naj bi se v ta namen pridobile šolske, ali še bolje usmiljene sestre, ktere imajo na Tirolskem mnogo manjših podružnic po mestih in terjih po deželi . . . Se ve, da same vnanje naprave ne bodo nikdar zadostovale, da je vedno treba človekovega djanja in prizadevanja in čuvanja, najbolj pa Božje pomoči in brambe. — L. 50 je po nekterih novih dopisih in sporočilih v „Šolske reči“ dal „Pristavek k spisu o dekliških šolah“ nekaj tudi iz lastnega prepričanja v Terstu, češ, „človeku, ki je za blagor svojih rojakov vnet, in po drugih krajih vidi bogato število šolskih naprav, se pač v sercu

dela nekakošna teža in bolečina, ker v svoji domačiji ne najde toliciga iskreniga prizadevanja za potrebno izobraženje ljudstva“. — In kakor je v naslednjem tečaju l. 22 osemdesetletnemu Preserskemu župniku J. Rožiču zložil sonet ter popisal „Od Verhnike“ prijateljsko godovanje, v Novicah l. 1858 št. 36 pa zlatomašniku spet poklonil pomenljiv sonet; tako je l. 37 po dr. Brunnerju poslovenil, kako naj se vede „Deklica ob jutranjim zoru“.

Ko je po l. 1855 sklenjenem konkordatu v Avstriji v djanje stopiti imela tudi nova postava v zakonskih rečeh, je sestavil o njih Dunajski nadškof Otmar cerkvenim sodnijam posebno podučenje, katero so drugi škofje razposlali svojim duhovnom priporočevaje, naj se v duhovskih zborih o zakonskih zadevah med seboj pogovarjajo in podučujejo. Na Verhniki zbrani duhovni so pa z dekanom A. Pečarjem na čelu koj naprosili spretnega pisatelja Podlipskega, naj sestavi duhovnim in neduhovnim koristno poljudno razlaganje zakonskih postav tako, da bi v posebni prikladi v Zg. Danici prihajalo na svetlo ter se dobivalo poznej v lastnih bukvicah. Podlipski se podá, in vsled tega pride na dan tedaj jako vgodna knjiga:

6) Razlaganje zakonskih postav. Poleg nar boljših razlagovcov spisal Peter Hicinger. V Ljubljani 1857, 8. str. 152. Natis. J. Blaznik. — Po primernem vvodu je v VII. poglavjih razlaganje v 1. od zakona sploh; v 2. od zarok; v 3. od zaderžkov veljavniga zakona; v 4. od zaderžkov dopušeniga zakona; v 5. od ravnanja pri sklepanji zakona; v 6. od odveze zaderžkov in poveljavljenja zakona; v 7. od tožbe na razdero zakona in na ločitev od mize in postelje. — „Cerkvene postave v zakonskih rečeh išejo po vsaki strani svetost zakonske zveze ohraniti in zagotoviti. Pisatelj je skerbel za tega voljo, tudi vse razlaganje v takim duhu pisati, in povsod po svoji moči spodobno in kersanski sramožljivosti primerjeno besedo staviti: zatorej upa, de bo s svojim delam tudi v to pripomogel, da bi se svetost zakonskiga stanu med našim ljudstvom obilniše čislala“ (Zg. Dan. l. 1857 št. 33).

## Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

### Moje načelo:

Kar lepega vidiš, izvalevrodnega slišiš, koristnega skušiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljenosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominček po prilovici latinski: „Littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

14. dan septembra. (V c. k. arsenalu.) Med mnogo orjaških stavb, s katerimi se ponaša cesarska metropola Dunaj, stoji ogromni